

snit igennem det holstenske samfunds nyere historie, hvor heller ikke de senere udviklinger og begivenheder overses såsom biltrafikken og vejens mørkeste kapitel, da fanger fra KZ-lejrene i Fuhlsbüttel og Neuingamme blev sendt på march mod Kiel. De enkelte bidrag er smukt illustreret med fotos og med historiske illustrationer. Udgivelsen giver interesserede danske læsere en chance for at orientere sig i et af de mange afsnit af den glemte og oversete holstenske historie – tilmed et med danske associationer.

Steen Bo Frandsen

| Michael Hertz: *En baron. C.H.F.V.O.R. Løvenskjold – 1836-1917. Aristokrat, opfinder og socialist. Et lærestykke i magtesløshed*, Syddansk Universitetsforlag, Odense 2015, 245 s., 269 kr.

Gruppen af lens-, stamhus- og fideikommisbesiddere rummer mange interessante og farverige personligheder. Alene institutionen, den båndlagte kapital, er kilde til familiestridigheder, pengeproblemer, ulykkelig kærlighed, magtkampe. Det har Michael Hertz haft et godt øje for. Han har i lensbaron Carl Hermann Løvenskjold (1836-1917) fundet en af disse markante personligheder. Hertz leder os igennem hele baronens tilværelse – det anstrengte forhold til faderen, der begyndte tidligt og varede hele livet igennem og var præget af den unge barons dekadente overforbrug, uenighed om fruentimmere og religion foruden omstændighederne i forbindelse med umyndiggørelsen i 1866. Efter umyndiggørelsen benytter Hertz sig af Løvenskjolds gentagne behandlinger for psykiske lidelser, hans virke som opfinder i Vejle, hvor han frembragte en række originale og patenterede, om end lidt brugbare, opfindelser, samt ikke mindst hans noget ejendommelige socialistiske engagement til at tegne billedet af den personlighed, lensbaronen var.

Michael Hertz har en stor indsigt i det samfund, han skriver om, og hans fremstilling indeholder en god implicit skildring af netop den godsejersgruppe, som både politisk, økonomisk og socialt var så central i sidste tredjedel af 1800-tallet. De sager, som baronen var impliceret i, måtte juridisk set i samtiden kunne klares af retsvæsenet uden alt for mange problemer. Alligevel kan Hertz konstatere, at mindst tre konseilspræsidenter, alle godsejere, blander sig i dem på enten den ene eller den anden måde. Set i lyset af Hertz' fremstilling synes der at have været et endog meget stort behov for internt i godsejersgruppen at værne om klassens ry samlet set.

Den spændende historie lader sig dog enkelte gange hæmme af Hertz' tydelige begejstring for de kilder, han har brugt, hvilket kom-

mer til udtryk i, at de har det med at tage styringen over det skrevne. Således er biografien spækket med citater, og ikke sjældent har de enkelte kilder, f.eks. baronens protestskrifter angående sin umyndiggørelse, dannet grundlag for kapitelinddelingen, hvor en opdeling efter emne snarere end kilde ville have gjort det muligt for forfatteren i højere grad at få egne konklusioner frem.

Hertz måtte også gerne til tider træde frem i teksten snarere end at gemme sig bag de antydninger, der ligger i udvælgelsen af citaterne. Han synes loren ved selv at drage konklusioner på baggrund af materialet. Det kunne eksempelvis uden problemer være fastslået, at baronens socialistiske tilbøjeligheder nok snarere end reel overbevisning skyldtes hans trang til at være kontrær – en excentricitet, som i øvrigt har præget ikke helt få i samme stand – at baronens opfindelser efter alt at dømme teoretisk set var originale frembringelser, men ikke særlig brugbare, og at baronens adfærd var mere end almindeligt irregulær, snarere end blot at lade det være uafklaret, om umyndiggørelsen nu også var rimelig.

Det afsluttende kapitel betragter lensbaronen og hele hans stand fra et nutidsperspektiv. Hertz gør her nogle gode refleksioner over adelens kulturelle værdi, men også over det som menneske at være ude af stand til at bidrage til samfundet og henvist til passiv forsørgelse – i dag dog i reglen på et noget lavere niveau end det, Løvenskjold var udsat for.

Jens Lei Wendel-Hansen

| BERT EDSTRÖM, RAGNAR BJÖRK & THOMAS LUNDÉN (RED.): *Rudolf Kjellén. Geopolitiken och konservatismen*, Hjalmarson & Högberg Bokförlag, Stockholm 2014, 337 s., 198 SEK.

Rudolf Kjellén (1864-1922) var svensk professor i statskundskab, rigsdagsmedlem og publicist. Han bliver ofte, men som regel yderst kort, nævnt i litteraturen om geopolitik som den, der har skabt selve begrebet „geopolitik“. Nils Elvanders studie af svensk konservativ idédebatt mellem 1865 og 1922¹ er stadig hovedværket om Kjellén, som med denne antologi har fået et uundværligt supplement. I modsætning til tidligere forskere, og da særligt Elvander, har antologiens bidragydere ikke fokuseret på påståede ligheder mellem Kjelléns politiske tænkning og tysk nationalsocialisme: „Geopolitiken gjorde honom ryktbar

¹ Nils Elvander: *Harald Hjärne och konservatismen. Konservativ idédebatt i Sverige 1865-1922*, Uppsala 1961. Se også Elvander: „Rudolf Kjellén och nationalsocialismen“, *Statsvetenskaplig tidskrift*, årg. 59, hæfte 1, 1956, s. 15-41.